

Ольга Дмитрівна Моськіна — дослідниця мікротеріофаун кайнозою України і Казахстану

Уляна Науменко¹, Ігор Загороднюк²

¹ Інститут геологічних наук НАН України (Київ)

² Національний науково-природничий музей НАН України (Київ)

NAUMENKO, U., I. ZAGORODNIUK. Olha Dmytrivna Moskina, a researcher of the Cenozoic micromammal fauna of Ukraine and Kazakhstan. — Olha Moskina is known as a palaeontologist, who studied the fossil fauna of small mammals of the upper Cenozoic of Ukraine and of eastern Kazakhstan. Her palaeontological and stratigraphic research in the second half of the 20th century co-occurred with the rise of the development of geological surveys at different scales, when new groups of fossils were introduced into stratigraphic research. Based on the study of fossil remains of small vertebrates, Olha Dmytrivna gave a palaeontological substantiation of stratigraphic schemes of the Neogene and Quaternary in geological and reclamation mapping of the Northern Azov Sea region, south-western Crimea, and various regions of eastern Kazakhstan.

Біографічні деталі

Ольга Дмитрівна Моськіна народилася 23 січня 1934 р. в с. Малаківщина Летичівського району Хмельницької обл. У 1954 р. після завершення навчання в педагогічному технікумі (м. Кам'янець-Подільський) вступила на географічний факультет Київського державного університету ім. Т. Г. Шевченка, який закінчила 1959 р. Направлена на роботу до Східноказахстанського геологічного управління (м. Усть-Каменогорськ), працювала в Алтайській пошуково-знімальній експедиції на посаді геолога палеонтологічного загону.

У 1967 р. переїхала до Києва, де до виходу на пенсію працювала в Інституті геологічних наук НАН України у відділі геотектоніки і геології антропогену та геології і стратиграфії кайнозою. У 1973 р. захистила дисертацію «Стратиграфія верхнього кайнозою Східного Казахстану по даних залишків гризунів» у Київському державному університеті ім. Т. Г. Шевченка (офіційні опоненти — В. О. Топачевський та Г. І. Молявко).

Рис. 1. Портрет О. Д. Моськіної. З архіву авторів. 1976 р.

Ключові наукові доробки

У Казахстані з метою стратифікації відкладів верхнього кайнозою вичала рештки дрібних ссавців шляхом пошарового промивання та просіювання породи. Активно співпрацювала з різними центрами — Інститут зоології АН Каз. РСР (Алмати, В. Бажанов, П. Савінов), Зоологічний інститут АН СРСР (Ленінград, І. Громов), ІГН АН СРСР (Москва, Е. Вангенгейм, В. Зажигін), Інститут зоології (Київ, В. Топачевський, О. Скорик) та Інституті геологічних наук АН УРСР (Київ, А. Шевченко). Особлива увага приділялась тафономії захоронення дрібних ссавців та супутньої малакофауни. Дослідниця описала типові захоронення палеонтологічних залишків і встановила зв'язки з генетичними типами й фаціальними різновидами вміщувальних порід, з'ясувала синхронні захоронення остеологічних залишків.

У Східному Казахстані для верхнього кайнозою встановлено 7 фауністичних комплексів дрібних хребетних, які дозволили корелювати стратиграфічні підрозділи на регіональному й міжрегіональному рівнях. Вивчено й описано 37 видів гризунів, один з яких наведено вперше для науки (*Ischymomys kalbika* sp. nov., nom. nud., =? *Neocricetodon intermedius*). Систематизація зібраних матеріалів дозволили захистити 1973 р. кандидатську дисертацію за фахом «Палеонтологія і стратиграфія».

Наукова робота в Україні пов'язана з ІГН, а також з ННПМ НАН України. При проектуванні Приазовської зрошувальної системи на початку 1970-х років розробила біостратиграфічну основу розчленування полігенетичних відкладів неогену та плейстоцену по фауні дрібних ссавців. Нею виділено чотири фауністичні групи, що відповідають халпрівській, пізньотаманській (ногайській), тираспольській і середньо-пізньо-плейстоценовим фаунам.

У південно-західному Криму (Альмінська западина) в червоноколірних моласових утвореннях таврської світи, яка вміщує понтичну малакофауну та знахідки гіпаріонової фауни, збирала і вивчила залишки мікротеріофауни (*Prolagus*, *Proochotona eximia*, *Kowalskia* [*Neocricetodon*] *intermedius*, *Lophocricetus*, *Scirotodipus*, *Paralactaga*, *Prospalax* та ін.). Знахідки великих пізньоміоценових пискух і тушканчиків древнього обліку дозволили проводити пряму кореляцію червоноцвітів павлодарської і таврської світ.

Рис. 2. На I міжнародному теріологічному конгресі. 1974 р. (у першому ряду).

У своїх працях Ольга Дмитрівна показала високу ефективність застосування дрібних ссавців для стратиграфічної кореляції підрозділів верхнього кайнозою, а також методу пошарового відмивання і просіювання палеонтологічних залишків з кернів бурових свердловин, шурфів і відслонень у закритих і заліснених регіонах.

Чесноти, захоплення, суспільна робота

Професійний шлях Ольги Дмитрівни тісно зв'язаний з пошуково-знімальними роботами й науковим обґрунтуванням стратиграфії неогенових і четвертинних відкладів за даними вивчення викопної фауни дрібних ссавців України (Північне Приазов'я, Середнє Придніпров'я, Крим) і Казахстану (Рудний Алтай, Приіртишья, Зайсанська западина).

У процесі наукових досліджень Ольга Дмитрівна особливу увагу приділяла впровадженню в практику палеонтолого-стратиграфічних досліджень методу збору палеонтологічних решток. Як член Українського палеонтологічного товариства, активно виступала з доповідями на щорічних сесіях в Україні й палеонтологічних сесіях Всесоюзного палеонтологічного товариства АН СРСР, а також регіональних нарадах з палеонтології ссавців кайнозою в Москві, Ленінграді, Тбілісі, Алма-Аті. Ольга Дмитрівна — учасник першого (6–12 червня 1974 р. в Москві) і другого (червень 1978 р. в м. Брно, Чехія) Міжнародних теріологічних конгресів (рис. 2). Тематика доповідей — палеонтологія і стратиграфія верхнього кайнозою за даними фауни дрібних ссавців, зоогеографія пізнього кайнозою, роль прохорезу в формуванні регіональних фауністичних комплексів.

Література

- Моськіна, О. Д. 1968. Мелкие млекопитающие неогена и антропогена Рудного Алтая. *Палеонтологический журнал*. Москва, № 1: 141–148.
- Моськіна, О. Д. 1973. Стратиграфическое значение и основные этапы развития фауны мелких млекопитающих Восточного Казахстана в позднем кайнозое. *Стратиграфия, условия формирования, состав и свойства осадочных пород УССР*. Наукова думка, Киев, 48–49.
- Мацуй, В. М., О. Д. Моськіна. 1989. Метод послонных сборов остатков мелких позвоночных для биостратиграфического расчленения континентальных отложений позднего кайнозоя. *Методики палеонтологических и литологических исследований*. Наукова думка, Киев, 36–43.
- Моськіна, О. Д., В. М. Мацуй. 1992. Мікротеріофауна (Lagomorpha, Rodentia) Понту південно-західного Криму. *Доповіді Академії наук України*, № 5: 91–93.
- Моськіна, О. Д. 2000. Динамика основных типов сообществ позднекайнозойских мелких млекопитающих и геологические события. *Биостратиграфичні та палеоекологічні аспекти подійної стратиграфії*. Київ, 70–72.

НАУМЕНКО, У., ЗАГОРДНЮК, І. Ольга Дмитрівна Моськіна — дослідниця мікротеріофаун кайнозою України та Казахстану. — Ольга Моськіна відома як палеонтолог, яка вивчала викопну фауну дрібних ссавців верхнього кайнозою України і східного Казахстану. Її палеонтолого-стратиграфічні дослідження в другій половині ХХ ст. за часом збіглися з розвитком геологічних зйомок різних масштабів, коли до кола стратиграфічних досліджень залучали нові групи фосилій. На основі вивчення викопних залишків дрібних хребетних зроблено палеонтологічне обґрунтування стратиграфічних схем неогену і антропогену при геологічному і меліоративному картуванні північного Приазов'я, південно-західного Криму і ряду регіонів східного Казахстану.